РЕЦЕНЗІЯ

Журавльової Тетяни Василівни,
кандидати мистецтвознавства, доцента кафедри кінознавства
Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого
на дисертацію
Горобця Кирила Юрійовича
«Особливості українського виробництва телевізійних серіалів у контексті європейського телеринку»
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво», галузь знань 02 Культура і мистецтво

1. Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку глобального медіапростору характеризується стрімкою інтеграцією локальних аудіовізуальних ринків у загальноєвропейський та світовий контекст. У цьому вимірі дослідження особливостей українського виробництва телевізійних серіалів набуває виняткової актуальності. Євроінтеграційні процеси в Україні, трансформація законодавчого поля, а також необхідність подолання постколоніальних залежностей у медіасфері вимагають глибокого наукового осмислення вітчизняного серіального контенту як потужного інструменту культурної дипломатії та національної ідентичності. Актуальність роботи підсилюється радикальними змінами у структурі дистрибуції контенту, викликаними експансією OTT-платформ, зміною глядацьких практик та новими викликами воєнного і поствоєнного часу. Пошук ефективних моделей копродукції із європейськими партнерами та адаптація українського серіального виробництва до стандартів європейського телеринку потребують вивіреного теоретико-методологічного підґрунтя. Рецензована дисертація безпосередньо спрямована на розв'язання цього важливого науково-практичного завдання.

2. Наукова новизна дисертації полягає у комплексному дослідженні специфіки виробництва українських телесеріалів нового покоління та обґрунтуванні моделі їхньої інтеграції до європейського аудіовізуального ринку через міжнародну копродукцію, форматний експорт і відповідність стандартам high-end fiction. У роботі вперше запропоновано триетапну періодизацію розвитку вітчизняного серіального виробництва (від 1991 року до сьогодення), яка відображає трансформацію виробничої та ринкової парадигм у контексті євроінтеграції, а також акцентовано на мовних особливостях української серіальної

продукції. Окрім цього, удосконалено методологію аналізу телесеріалів на стику культурологічного, мистецтвознавчого, соціокультурного й виробничого підходів, а також систематизовано критерії конкурентоспроможного європейського контенту. Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо еволюції серіальних форматів в умовах цифровізації, модернізації індустріальних стандартів та функціонування телесеріалу як інструменту культурної дипломатії, що інтегрує український соціокультурний досвід, зокрема період повномасштабної війни, у європейський медіапростір.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення рецензованої дисертації полягає у комплексному науковому дослідженні особливостей виробництва українських телевізійних серіалів у контексті їхньої інтеграції до європейського аудіовізуального ринку. Практична цінність отриманих результатів є диверсифікованою та має безпосереднє прикладне застосування у кількох сферах. У професійній діяльності продюсерів, сценаристів і менеджерів індустрії матеріали роботи дозволяють розробляти ефективні моделі створення та просування серіального продукту. Для державних і галузевих інституцій висновки автора слугують аналітичною основою під час формування політик розвитку медіасфери та інтеграції українського контенту до європейського простору. Крім того, результати дослідження мають вагоме значення для освітнього процесу закладів вищої освіти при викладанні дисциплін із продюсування, телевиробництва й міжнародної дистрибуції, а також для подальших наукових розвідок у сфері цифрових медіа. Усі викладені результати дослідження є особистими напрацюваннями здобувача та мають чітку цільову спрямованість.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується інтеграцією концепцій українських та зарубіжних дослідників та статистичних даних European Audiovisual Observatory щодо розвитку сучасної медіасфери. Завдяки узагальненню вітчизняного й європейського дискурсів, здобувач обґрунтував доцільність застосування культурологічного, соціокультурного, мистецтвознавчого, виробничого та комунікативного підходів як єдиного взаємопов'язаного методологічного комплексу. У межах перших двох підходів автор аналізує серіал за критеріями хронотопу, «нової епічності»,

партисипативної логіки, соціальної релевантності та формування ціннісно-ідентифікаційної рамки. Важливе значення для спеціальності 021 має впровадження виробничого підходу, що вивчає взаємодію творчих, технологічних та організаційних процесів, а також комунікативного підходу, орієнтованого на механізми платформної дистрибуції та взаємодії з транснаціональною аудиторією. Досліджуючи трансформацію концепції «quality television» у модель «high-end fiction», автор доводить, що сучасний етап характеризується посиленням індустріальних чинників, де структура оповіді (горизонтальна, вертикальна, антологійна) виступає чинником ринкової конкурентоспроможності. У підсумку, комплексне виокремлення ознак high-end серіалу – від складної драматургії й кінематографічної стилістики до міжнародних практик постпродакшну – забезпечило високу наукову верифікованість, цілісність та логічну несуперечливість усіх висновків дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертант продемонстрував високий рівень виконання поставлених завдань, забезпечивши комплексне й системне розв'язання актуальної наукової проблеми. Здобувач виявив глибоке оволодіння сучасною методологією наукової діяльності, успішно поєднавши культурологічний, соціокультурний, виробничий та комунікативний підходи. Самостійність збору емпіричних даних та логічна завершеність сформульованих висновків повною мірою підтверджують зрілість автора як сформованого науковця.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Усі наукові результати дисертації є особистими напрацюваннями здобувача та повною мірою висвітлені у його друкованих працях. Основні положення дослідження викладено у 8 одноосібних публікаціях, серед яких 3 статті опубліковано у фахових виданнях України зі спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво», а 5 є матеріалами апробаційного характеру. Результати роботи пройшли належну публічну апробацію на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Оприлюднені матеріали повністю та всебічно відображають зміст,

ключові наукові висновки й прикладні рекомендації виконаного дисертаційного дослідження.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення і обсягу. Характеристика основних положень роботи. У першому розділі на основі узагальнення міжнародних та українських досліджень визначено, що сучасне серіалознавство розглядає телесеріал як самостійний, складний і багаторівневий аудіовізуальний продукт, що поєднує художні, технологічні та індустріальні характеристики. Порівняльний аналіз показав, що американська традиція акцентує на наративній складності та платформних змінах, тоді як європейська – на соціокультурному потенціалі, тривалій наративності й міжнародній дистрибуції. Зіставлення цих підходів із вітчизняним науковим дискурсом, який трансформується від культурологічного аналізу до вивчення виробничих аспектів медіаіндустрії, підтвердило наявність методологічних передумов для дослідження українського серіального виробництва в контексті європейського телеринку в міждисциплінарному полі спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво». З'ясовано, що ключовими характеристиками сучасного high-end fiction, які визначають його конкурентоспроможність на європейському телеринку, є складна драматургія, кінематографічна стилістика, платформна дистрибуція та орієнтація на транснаціональну аудиторію. Теоретико-методологічним підґрунтям роботи стали фундаментальні концепції наративної складності телебачення, взаємозв'язку аудіовізуальної форми та індустріальних трансформацій в умовах платформізації медіа. У контексті дослідження категорія high-end fiction визначена як головний критерій оцінювання відповідності сучасних українських телесеріалів вимогам європейського аудіовізуального простору, що й обумовлює логіку подальшого індустріального аналізу. У другому розділі представлено особливості трансформації європейського телеринку в цілісну цифровізовану систему, де стандартизація за оновленою Директивою AVMSD та Актом про цифрові послуги (DSA) забезпечує конкурентоспроможність контенту. Визначено трикомпонентну структуру «європейського стандарту» серіалу: правову відповідність (квота 30% європейського продукту та реєстрація в EIDR), виробничу етику (Green Production, інклюзивність, етичний супровід) та технічну інтероперабельність (формати AS-

11, стандарти EBU R 128 та EBU-TT). Зазначено, що гармонізація вітчизняного законодавства через Закон України «Про медіа» стала стратегічним юридичним кроком, який усуває бар'єри для копродукції та експорту, а дотримання зазначених індустріальних вимог виступає обов'язковою умовою успішного «репутаційного аудиту» українського серіального продукту для виходу на преміальні європейські платформи. У третьому розділі дисертації узагальнено, що міжнародна конкурентоспроможність українського серіалу залежить від балансу між локальною автентичністю та універсальними, зрозумілими для іноземного глядача сюжетами й цінностями. Автор слушно зазначає, що після початку повномасштабного вторгнення рф значення серіального виробництва як інструмента культурної дипломатії суттєво зросло через підвищений інтерес світу до українського контексту. Водночас у роботі критично наголошено, що надмірна концентрація на вузьконаціональних чи суто воєнних наративах може не відповідати очікуванням глобальної аудиторії, тому пріоритетом стає пошук нових моделей репрезентації. У підсумку доведено, що потенціал вітчизняного продукту в європейському просторі формується на перетині художньої якості, мовної самобутності, інституційної підтримки та ефективної платформної дистрибуції. Саме такий комплексний підхід утверджує український серіал як повноправного учасника європейського медіаринку та дієвий інструмент «м'якої сили» держави.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз дисертаційного дослідження та опублікованих праць здобувача засвідчує повне й неухильне дотримання вимог академічної доброчесності. У рецензованій роботі повністю відсутні ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Усі запозичені теоретичні положення, статистичні дані та цитати супроводжуються коректними й точними посиланнями на першоджерела, що підтверджує високу наукову культуру автора.

9. Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження у цілому, вважаємо за доцільне висловити кілька міркувань дискусійного та рекомендаційного характеру, які не впливають на загальну високу оцінку роботи:

У третьому розділі автор ґрунтовно аналізує моделі міжнародної копродукції українських серіалів. Водночас робота лише виграла б, якби здобувач детальніше окреслив специфіку копродукційних проєктів, що фінансувалися за підтримки європейського фонду "Eurimages" у найсвіжіший період (2025–2026 рр.), оскільки цей сегмент ринку зараз стрімко трансформується. Дослідник слушно зазначає, що надмірна концентрація на воєнних наративах не завжди відповідає очікуванням європейського глядача. Проте, у межах наукової дискусії було б цікаво почути думку автора щодо того, які саме універсальні жанри (наприклад, детектив, мелодрама чи комедія) є найбільш ефективними для інтеграції українського контексту на європейські платформи без втрати соціокультурної релевантності. Аналізуючи технологічну зумовленість серіального виробництва та концепцію high-end fiction, автору доцільно було б приділити більше уваги впливу технологій штучного інтелекту (AI) на етапи постпродакшну та девелопменту серіалів, що сьогодні стає вагомим чинником оптимізації бюджетів у європейській індустрії. У роботі підкреслюється значення мовної самобутності персонажів. Вивчаючи інструменти транскордонної циркуляції контенту, здобувач акцентує на стримінгових платформах. На думку рецензента, робота виглядала б переконливішою, якби автор навів порівняльний аналіз вимог до технічної та художньої якості контенту (delivery specs) між глобальними (Netflix, Amazon Prime) та суто локальними європейськими OTT-сервісами. У порядку дискусії варто уточнити, яка модель адаптації українського серіального продукту для європейського телеринку є пріоритетнішою з погляду збереження цієї автентичності – дубляж іноземною мовою чи субтитрування (зважаючи на різні традиції споживання контенту в країнах Західної та Східної Європи.

Висловлені побажання та зауваження мають рекомендаційний характер і спрямовані на подальшу наукову розробку обраної здобувачем проблематики»

10. Загальний висновок і оцінка дисертації. Дисертаційне дослідження на тему «Особливості українського виробництва телевізійних серіалів у контексті європейського телеринку» за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням є завершеною, самостійною та кваліфікаційною працею, що повністю розв'язує важливе наукове завдання. Робота повністю відповідає всім чинним вимогам Порядку присудження ступеня доктора

філософії, встановленим Кабінетом Міністрів України, а також вимогам Міністерства освіти і науки України щодо оформлення дисертацій. Її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво».

Рецензент
Журавльова Тетяна Василівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри кінознавства
Київського національного університету театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Підпис _____ Т. В. Журавльова
«____» _____ 2026 р.

Підпис Журавльової Т. В.
ЗАСВІДЧУЮ
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ
Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого
ВІДДІЛ КАДРІВ
О. Білоус